

ליקוטי אמרים

פרק כב

שא

תורה דברה כלשון ב"א: ע"ד ברכות לא, ב. וש"נ. הובא בשעה"ה"א רפ"י. אגה"ק סכ"ט. נקראים אלהים אחרים: ת"ז תכ"א (נו, א"ב).

פרק כב רק שהתורה דברה כלשון ב"א ונקרא בתורה דבורו של מקו' ב"ה בשם דבור ממש כדבורו של אדם לפי שבאמת כך הוא דרך ירידת והמשכת החיות לתחתונים בצמצומים רבים ועצומים מינים ממינים שונים להבראות מהם ברואים רבים מינים ממינים שונים וכ"כ גברו ועצמו הצמצומים והסתר פנים העליונים עד שיוכלו להתהוות ולהבראות גם דברים טמאים וקליפות וס"א ולקבל חיותם וקיומם מדבר ה' ורוח פיו ית' בהסתר פנים וירידת המדרגות ולכן נקראים אלהים אחרים מפני שיניקתם וחיותם אינה מבחי' פנים אלא מבחי' אחרים

[כז, ב]

רק שהתורה בו': עיין ביאור תניא¹.

(כ"ק אדמו"ר²)

התורה דברה כלשון ב"א ונקרא בתורה דבורו של מקו' ב"ה בשם דבור ממש כדבורו של אדם לפי שבאמת כך הוא דרך ירידת והמשכת החיות לתחתונים .. עד שיוכלו להתהוות ולהבראות גם דברים טמאים בו': צריך ביאור: לכאורה, בתורה (שהיא תורת השם ותורת אמת) צריכה להיות בגילוי אחדותו האמיתית של הקב"ה, שאין שום דבר נפרד ממנו ית' באמת (כיון שאין שום הסתר פנים לפניו ית'). וא"כ, מדוע יש תוקף בדיני התורה למציאותם של הדברים הטמאים בתור דברים נפרדים מאחדותו ית', עד שנעשים אסורים וטמאים בו' באמת (ע"פ תורה)?

ואחד הביאורים בזה – שמה שיש לדברים האסורים תוקף ומציאות ע"פ תורה, הוא רק כדי שתהי' עבודת ישראל (ש"למעשה ידיך תכסוף"³) להתגבר עליהם ולדחותם בו'.

כלומר: החפצא של האיסור מצד עצמו אין בו שום אמת (ואינו אלא מחמת ההסתר המכסה על האמת),

וה"אמת" שיש במציאות האיסור היא אך ורק מצד זה שניתן לה מציאות ותוקף (ע"פ תורה) כדי שתהי' עבודת ישראל, שידחו את הדברים האסורים ויתגברו עליהם.

(כ"ק אדמו"ר⁴)

להבראות מהם: לכאורה צ"ל ל' יחיד – „ממנה" (וקאי על „החיות").

(כ"ק אדמו"ר⁵)

וכ"כ גברו ועצמו הצמצומים בו': עיין ביאור תניא⁶.

(כ"ק אדמו"ר⁷)

ולכן נקראים אלהים אחרים מפני שיניקתם .. מבחי' אחרים .. ולכן נקרא בשם אלהים אחרים שהיא ע"ז ממש וכפירה באחדותו של ממו"ה הקב"ה כי מאחר שאור וחיות דקדושה הוא בבחי' גלות בתוכה אינה בטילה כלל לגבי קדושת הקב"ה בו': הטעם הראשון שמביא ע"ז שנקראים „אלהים אחרים" („מפני שיניקתם .. מבחי' אחרים") – הוא מצד שורש יניקתם; והטעם השני („כי מאחר שאור וחיות דקדושה הוא בבחי' גלות

מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (3 איוב יד, טו. 4) לקו"ש ח"ל ע' 158 ואילך. (5) ושם: „וזה לבד ריבוי הצמצומים עד א"ס כ"א גם הצמצומים בעצם הם הסתרים והעלמות עצומים מאד. וזהו גברו ועצמו. והכוונה על ענין שבה"כ שנק' ג"כ צמצום אך אינו בערך הצמצומים שבין המאציל לנאצלים, ששם ענין הצמצום הוא הגילוי בדרך קצרה .. אבל הצמצום הנק' שבירה ענינו הסתר והעלם לגמרי בלי שום גילוי כלל, וזה הצמצום הוא להיות גילוי מציאות ב"ע נבראים נפרדים ע"י הסתר הבורא מהנברא לגמרי וכו'", עיי"ש בארוכה.

(1) ושם: „כוונתו בזה לבאר מה שאמרנו לעיל שהצמצום אינו ע"ד דמיון ממש לגבי הנבראים וכענין אחיזת עינים ח"ו, כ"א שהצמצום אמיתי לגבי הנבראים והוא כח אלקי ממש לצמצם ולהסתיר ולהעלים האור והחיות, שלכן נק' בתורה ג"כ בשם דבור כדבור האדם לפי שבאמת כך הוא דרך בו', אלא שמ"מ דברה תורה כלשון בנ"א, דאילו לגבי ית' ממש אין הצמצום מעלים כלל כי הוא המצמצם את הצמצום כהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי' .. לכן לגבי עצמותו ית' אין שייך שם דבור בעצם, רק שהתורה דברה כלשון בנ"א שאצלם הוא באמת ענין דבור וכנ"ל". (2) „מראה

דקדושה ופי' אחוריים כאדם הנותן דבר לשונאו שלא ברצונו שמשליכו לו כלאחר כתפו כי מחזיר פניו ממנו משנאתו אותו כך למעלה בחי' פנים הוא פנימית הרצון העליון וחפצו האמיתי אשר חפץ ה' להשפיע חיות לכל הקרוב אליו מסטרא דקדושה אבל הס"א והטומאה היא תועבת ה' אשר שנא ואינו משפיע לה חיות מפנימית הרצון וחפצו האמיתי אשר חפץ בה ח"ו כ"א כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו רק כדי להעניש את הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקי' דאכפין לס"א וזה נקרא בחי' אחוריים דרצון העליון ב"ה. והנה רצון העליון בבחי' פנים הוא מקור החיים המחיה את כל העולמות ולפי שאינו שורה כלל על

תועבת ה' אשר שנא: פ' ראה יב, לא.

כו': נתבאר בקונטרס ומעין מאמר ב' פ"ב ואילך. מאמר ז' ואילך. וראה סידורי ד"ה עבדים היינו.

(כ"ק אדמו"ר¹²)

כדי להעניש את הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקי' דאכפין לס"א: מקדים, להעניש את הרשעים" לפני, וליתן שכר טוב לצדיקים דאכפין לס"א" (וכן הוא באבות¹³: „להפרע מן הרשעים .. וליתן שכר טוב לצדיקים“). ויש להעיר מהמובן קצת מהמבואר בתו"ח¹⁴ שעצם הנצחון על הרע ושבירתו מגיע למעלה יותר מבידור הניצוצות שבו, עיי"ש¹⁵.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶)

והנה רצון העליון כו': עיין ביאור תניא¹⁷.

(כ"ק אדמו"ר¹⁷)

שורה: עיין ביאור תניא¹⁸.

(כ"ק אדמו"ר¹⁷)

14 בשלח רכח, סע"ד. רלא, סע"ד. 15 וראה גם לקו"ש ח"ה ע' 249 הערה 59. 16 לקו"ש שם ע' 67 הערה 77. 17 ושם: „ויבן ע"פ המבואר במ"א .. בענין כל אשר חפץ ה' עשה ומ"מ בדבר ה' שמים נעשו, שזהו ההפרש בין סוכ"ע לממכ"ע, שאף שחיות והתהוות העולמות הוא מדבר ה' בע"מ שנבה"ע .. אך שיתהוו הישות וההגבלה שבכל נברא .. יש מאין .. זהו אינו מדבר ה' לבד שהוא הארה בעלמא, כ"א מחפץ ורצון העליון שכל אשר חפץ עשה וכל יכול, אך שהוא ע"י התלבשות בדבור העליון שזהו"ע הארת הסובב ע"י הממלא וכו"ו. 18 ושם: „פי' שלשון שורה נופל על בחי' מקיף שאינו בא בהתלבשות בפנימיות כ"א בהשראה ומקיף. וזהו בחי' רצה"ע שהוא בחי' מקיף לעלמין כידוע. אך כ"ז בסטרא דקדושה שחפץ בה ה' נק' עכ"פ השראת

בתוכה אינה בטילה כלל כו"ו) – הוא מצד עצמם⁶. והא בהא תליא.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁷)

נקראים אלהים אחרים: עיין מאורי אור אות אל"ף ספ"ג⁸. ערכי הכינויים בערכו⁹.

(כ"ק אדמו"ר²)

מבחי' אחוריים: ראה „לקוטי פירושים" לעיל פ"ח ד"ה מבחי' אחוריים וד"ה אחוריים.

שלא ברצונו: היינו שלא ברצונו הישיר, אלא מצד איזה טעם צדדי.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰)

כי מחזיר פניו ממנו משנאתו אותו: כי הפנים הם המקום שבו משתקפת פנימיות חיותו של האדם.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰)

ואינו משפיע לה .. כ"א כמאן דשדי בתר כתפוי

6 ועיין ג"כ לקמן אגה"ק סכ"ב (ושם: „לכך נק' אלקים אחרים שיונקים מבחי' אחוריים – כטעם הא'). סכ"ה (ושם: „החיות .. הוא בבחי' גלות בתוכם שלכן נקרא' בשם אלקי' אחרים .. שגם הם הן בחי' אלקות" – כטעם הב') (כ"ק אדמו"ר – „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“). וראה (באופן אחר קצת) לקמן הערה 19 (מביאור תניא). 7 קונטרס ומעין ע' 68 – הובא ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“. 8 ושם: „אלהים אחרים נק' הקליפות לפי שיושבים באחוריים“. 9 ושם: „סמאל נקרא אלהים אחרים מלשון אחוריים שעומדין מאחוריו של הקב"ה“. 10 הגהה לשיעורים בספר התניא (כת"ק). 11 עם דא"ח – רצג, ג ואילך. 12 לקו"ש ח"ט ע' 280 הערה 41. חל"א ע' 90 הערה 53. 13 רפ"ה

ליקוטי אמרים

פרק כב

שג

בסוד גלות השכינה הנ"ל:
פי"ז. פי"ט.

הס"א וגם בחי' אחוריים של רצון העליון אינו מלוכש בתוכה ממש אלא מקיף עליה מלמעלה לכך היא מקום המיתה והטומאה ה' ישמרנו כי מעט מזער אור וחיות שיונקת ומקבלת לתוכה מבחי' אחוריים דקדושה שלמעלה הוא בבחי' גלות ממש בתוכה בסוד גלות השכינה הנ"ל ולכן נקרא בשם אלהים אחרים שהיא ע"ז ממש וכפירה באחדותו של מ"ה הקב"ה כי מאחר שאור וחיות דקדושה הוא בבחי' גלות בתוכה אינה בטילה כלל לגבי קדושת הקב"ה ואדרבה מגביה עצמה

[כז, א]

ולכן: בענין „עיקר ושרש ע"ז” – כתב „ובזה מפרידים את עצמם מקדושתו של מקום ב"ה מאחר שאין בטלים לו ית", ותו לא; אבל לפני"ז, כשמדבר בע"ז ממש – מוסיף (על מ"ש „אינה בטילה כלל לגבי קדושת הקב"ה”), „ואדרבה מגביה עצמה כנשר לומר אני ואפסי עוד .. ולכן אמרו רז"ל שגסות הרוח שקולה כע"ז ממש”²⁰.

ואין לזה סתירה ממש בכ"מ²¹, וכמאמר פרעה לי יאורי ואני עשיתני רק דקרו לי' אלהא דאלייא” (דלא כמ"ש כאן ש „יאור לי ואני עשיתני” הו"ע „אני ואפסי עוד”, כפירה ב„אלהא דאלייא”) – כי „יאור לי ואני עשיתני” יש לפרש בשני אופנים: (א) „אני ואפסי עוד”, כבתניא כאן. (ב) „ואני עשיתני”, גם את עצמי, ופשיטא – את היאור, אבל מ"מ אינו טוען ש „אני ואפסי עוד”, אלא מודה שישנו כח נעלה וחזק ממנו (אלהא דאלייא”), רק שמציאותו אינה תלוי' בו²².

ע"ז ממש וכו'): „מתחילה פי' אלקים אחרים מפני יניקתם מאחוריים דקדושה, וי"ל שזהו מצד קבלת החיות בבחי' הא' שנת"ל, שאין זה עדיין ע"ז ממש אלא דקרו לי' אלקא דאלייא .. ועתה פי' אלקים אחרים ע"ז ממש אני ואפסי עוד, שזה מצד קבלת החיות בבחי' הב' שנת"ל שהוא ע"י הסתרים רבים וצמצומים עצומים עד שהחיות נבלע בהם ממש ויכול לומר אני ואפסי עוד ממש וכו'”. (20) ולהעיר מהחילוק (לקמן פכ"ד) בין „ס"א וקליפה זו הנק' ע"ז .. (ש) היא אינה מלוכשת בגוף חומרי ויודעת את רבונה ואינה מורדת בו .. ואף שנק' ע"ז הא קרו לי' אלהא דאלייא כו'”, ל„האדם העובר על רצונו ית' (ש) הוא גרוע ופחות הרבה מאד מהס"א וקליפה הנקראת ע"ז ואלקים אחרים כו'”. (21) תו"א וארא נז, א. לקו"ת שה"ש כ, רע"א. אוה"ת וארא ע' בתרו. ועד"ז באוה"ת נ"ד ע' תשסח. (22) וכמשל המובא באוה"ת נ"ך ש(ע' תשפא) מ„עבד המורד באדונו, דגם שמורד .. מ"מ יודע ומודה שהוא עבד והוא אדונו ומלכו, רק שאינו חפץ להיות בטיטול אליו”. והרי גם העבד לא נולד מאדון זה, כי אם מאיש ואשה אחרים, אלא שמאיוזו סיבה נעשה אדונו.

כי מעט מזער אור וחיות שיונקת ומקבלת לתוכה מבחי' אחוריים דקדושה הוא בבחי' גלות ממש בתוכה .. ולכן נקרא בשם אלהים אחרים כו': עיין ביאור תניא¹⁹.

(כ"ק אדמו"ר²³)

ע"ז ממש וכפירה באחדותו של מ"ה הקב"ה .. אינה בטילה כלל לגבי קדושת הקב"ה ואדרבה מגביה עצמה כנשר לומר אני ואפסי עוד וכמאמר יאור לי ואני עשיתני .. כי עיקר ושרש ע"ז הוא מה שנחשב לדבר בפני עצמו .. ולא כפירה בה' לגמרי כדאיתא בגמ' דקרו ליה אלהא דאלייא .. מאחר שאין בטלים לו ית' כו': נראה שמחלק בין „עיקר ושרש ע"ז” – שהוא „לא כפירה בה' לגמרי .. דקרו לי' אלהא דאלייא”, ובין „ע"ז ממש” (עד למדריגה הכי תחתונה) – „אני ואפסי עוד”.

רצה"ע עליהם בבחי' גילוי המקיף .. אבל בסט"א אין שורה אף בבחי' מקיף והשראה כלל וכלל כי הם היפוך פנימי רצונו וכו'”, עיי"ש בארוכה. (19) ושם: „הקלי' מקבלים חיות מהקדושה בב' אופנים. הא' מבחי' רוממות והתנשאות עצמותו דכשככה כאורה בחי' אם תגביהי כנשר .. והב' הוא תוס' יניקה מסוף השתל' הקדושה .. יתר על חוק הקצוב להם .. וזהו הב' בחי' יניקה שנת' כאן, הא' מבחי' אחוריים דרצה"ע כנ"ל, והב' מבחי' אחרונה דסטרא דקדושה שנבלע בהם. וגם י"ל שהוא כמו בסטרא דקדושה יש ב' מיני חיות שנת"ל, הא' בחי' כל אשר חפץ ה' עשה והוא בחי' רצה"ע סוכ"ע, והב' בחי' בדבר ה' שמים נעשו הוא בחי' דבור העליון דממכ"ע .. ובחי' רצה"ע הוא מתלבש בבחי' הדבור להוות ולהחיות, כן ממש הם הב' בחי' שנת' כאן גם בקלי'. הא' בחי' אחוריים דרצה"ע שמקיף עליהם מלמעלה, והב' בחי' אחרונה דדבור עליון המלוכש בהם, וג"כ בתוכו מלוכש בחי' אחוריים דרצה"ע וכנ"ל. ודרך זה קרוב יותר בפשט ל' התניא, אבל גם דרך הראשון אמת, ואפשר ששניהם עולים בקנה א' למעיין”. וממשיך (בפי'), ולכן נקרא בשם אלהים אחרים שהיא

כנשר לומר אני ואפסי עוד וכמאמר יאור לי ואני עשיתי ולכן אמרו רז"ל שגסות הרוח שקולה כע"ז ממש כי עיקר ושרש ע"ז הוא מה שנחשב לדבר בפני עצמו נפרד מקדושתו של מקום ולא כפירה בה' לגמרי כדאיתא בגמ' דקרו ליה אלהא דאלהיא אלא שגם הם מחשיבים עצמם ליש ודבר בפני עצמו ובזה מפרידים את עצמם מקדושתו של מקום ב"ה מאחר שאין בטלים לו ית' כי אין קדושה עליונה שורה אלא על מה שבטל לו ית' כנ"ל ולכן נקראי' טורי דפרודא בזה"ק והרי זו כפירה באחדותו האמיתית דכולא קמיה כלא חשיב ובטל באמת לו ית' ולרצונו המחיה את כולם ומהוה אותם מאין ליש תמיד :

ביאור ע"פ זאת חקת ס"ד³¹ ועוד ביאור ע"פ יונתי ס"ב³² – איתא: „לי יאורי ואני עשיתי“.

(כ"ק אדמו"ר³³)

עשיתי: בהוצאה הא': „עשיתוני“ (!)

(כ"ק אדמו"ר³⁴)

ולכן אמרו רז"ל שגסות הרוח שקולה כע"ז ממש כו': כלומר: נוסף על השייכות לע"ז שהיא צד השווה בכל העבירות, שהעובר עליהן נעשה בשעת מעשה נפרד מאלקות כמו ע"י חטא ע"ז (כמבואר לקמ"ן³⁵) – יש חומר מיוחד בגסות הרוח (ועד"ז בשאר עבירות שעליהן ארז"ל³⁶ „כאילו עובד ע"ז וכיו"ב), וכפי שמבאר בטעם הדבר – שהשייכות לע"ז שבכל העבירות מודגשת ובלטת ביותר בגסות הרוח. ואולי י"ל שזהו דיוק אדה"ז „כע"ז ממש“³⁷.

(כ"ק אדמו"ר³⁸)

כולא קמיה כלא חשיב: ראה „לקוטי פירושים“ לעיל פ"כ ד"ה כולא.

„מתפאר שהיאור הוא שלו כי הוא בראו וכן שעשה א"ע עם היאור כו'“ ועה"פ „ואני עשיתי“ פירש שפסוק זה נאמר לאחר חורבן מצרים, „שעדין הי' מייחס כל כחו אל היאור ואל עצמו שאמר שיש בו כח אלהות, כי גם אחר המכה הנזכר שהחריב קצת מארצו, עדיין לא נתבטלה מלכות מצרים מכל וכל“ (30) עם דא"ח – קנב, ב. (31) חוקת נט, א. (32) שה"ש כ, א. (33) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“ הערות ותיקונים. אגרות קודש ח"ג ע' רצ. (34) הערות ותיקונים. (35) פכ"ד כה. (36) ליקוט כו"כ מרז"ל אלו – ראה תו"ש ח"ט מילואים ע' שא. (37) ועד"ז לקמן באגה"ת ספ"ז: „עונות .. המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז כו'“ (38) לקו"ש ח"ז ע' 205.

מגביה עצמה כנשר: ע"ד ירמי' מט, טו. אני ואפסי עוד: ישעי' מז, ח. שם, יו"ד. צפני ב, טו. יאור לי ואני עשיתי: ע"פ יחזקאל כט, ג. שם, ט. אמרו רז"ל שגסות הרוח שקולה כע"ז: כנראה ע"פ סוטה ד, ב. כדאיתא בגמ': מנחות קי, א. כנ"ל: פ"ו. ולכן נקראי' טורי דפרודא בזה"ק: לדוגמא – זח"א קנה, א.

וכוונת פרעה במאמרו „יאור לי ואני עשיתי“ היתה באופן הב'²⁹, ולכן לא הזכיר אדה"ז כאן „כמאמר פרעה“ (אף שכ"כ במקומות הנ"ל) – כי לא זו היתה כוונת פרעה²⁴.

(כ"ק אדמו"ר²⁵)

וכמאמר יאור לי ואני עשיתי: חיבור שני כתובים²⁶: „יאור לי ואני עשיתי“²⁷ ו„לי יאורי ואני עשיתי“²⁸. והחילוק ביניהם מבואר: „ואני עשיתי“ – את היאור; „ואני עשיתי“ גם את עצמי, ופשיטא דאת היאור. ולכן בענין העונש נאמר „ואני עשיתי“, כי גם זה די להיענש קשה; ובתיאור הרע דמצרים בעומקו – נאמר „ואני עשיתי“²⁹.

ואולי מפני השינוי מלשון הכתוב לא נקט אדה"ז לשון „כדכתיב“, אלא „כמאמר“ (וכלישני' דקרא – „אמר יאור לי גו'“). ובכל זאת צ"ע טעם חיבור ב' הכתובים.

אבל בהערה לתיקון חצות שבסידור³⁰, ובלקו"ת

(23) ולהעיר מפרש"י יחזקאל שם, ג (ועד"ז בכמה מפרשים שם): „ואני עשיתי – בגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי וממשלתי“.

(24) אבל להעיר מסה"מ תש"ד (ע' 91): „שאמר (פרעה) אני ואפסי עוד לי יאורי ואני עשיתי“ (וראה אברבנאל וראא ז, יד ואילך שפרעה כחש גם במציאות הא"ל). וי"ל שהיו במדריגת פרעה שינויים מזמן לזמן, וכמו שהיו חילוקים בהנהגתו עם בניו, אבל בכללות ועיקר מדריגתו הוא שאומר „לי יאורי ואני עשיתי“ ועצ"ע. (25) לקו"ש חכ"א ע' 40 ואילך, ובהערות ובשוה"ג שם. (26) וכן הוא בקונטרס ומעין מאמר ג' פ"ב – בגכת"ק אדני"ע. ובנדפס (שם ע' 69) הוא טה"ד, וצריך לתקן ככתבניא. (27) יחזקאל כט, ט. (28) שם, ג. (29) ועיין במלבי"ם, שעה"פ „ואני עשיתי“ פירש

קיצור פרק כב

„כמאן דשדי כו“ וגם האחוריים הוא רק בבחי' מקיף עליו, ומעט מזעיר שיונקת לתוכה הוא בבחי' גלות בתוכה, ולכן מחשיבין עצמן ליש ג"כ. וזהו עיקר הע"ז הוא מה שנחשב לדבר בפ"ע, כי אין קדושה עליונה שורה אלא במי שנטל אליו, ולכן גסות הרוח שקולה כע"ז.

רק שמ"מ זהו רק קמי' ית', אבל לגבי הנבראים עצמן, הואיל והחיות נמשך ע"י צמצומים רבים, לכן נדמה להם אור וחיות הדיבור של מקום ב"ה המלוכש בהם כאילו הוא דבר מובדל ממהותו ועצמותו ית', כמו דיבור של האדם מנפשו.

וכ"כ גברו הצמצומים, עד שיוכלו להבראות גם קליפות וסט"א, ויונקים מבחי' אחוריים דקדושה

קיצור שני – פרקים כ"ב

עמו ית' בתכלית היחוד. רק אל הברואים המקבלים חיותם מבחי' דיבורו ית' ע"י צמצומים והסתרים רבים להעלים האור, נדמה להם אור וחיות הדיבור כאילו הוא דבר נבדל. אבל לגבי הקב"ה אין שום צמצום מעלים לפניו ית', וכמ"ש „כי הוי' הוא האלקים כו“.

רק שהתורה דיברה כלשון בני אדם, ונקרא בתורה דיבורו של מקום בשם דיבור, והו"ע ירידת ההמשכה³⁹ ע"י צמצומים והסתר פנים עד שיוכלו להתהוות גם קליפות ודברים טמאים וסט"א, הנקראים „אלקים אחרים“, שיניקתם הוא רק מבחי' אחוריים, „כמאן דשדי בתר כתפי“, רק להעניש הרשעים כו⁴⁰ וליתן שכר טוב לצדיקים דאכפין לסט"א. ומחמת שאור וחיות דקדושה הוא בבחי' אחוריים וגלות אצל הסט"א, לכן אינה בטילה, ואדרבא – מגבי' א"ע כנשר כו', ע"כ ארז"ל שגסות הרוח שקולה כע"ז ממש, והו"ע היש ודבר נפרד מקדושתו ית', היינו⁴¹ בחי' ביטול שבקדושה כנ"ל.

נתבאר אשר מצות ואזהרת ע"ז שהם שני דברות הראשונות אנכי ולא יהי' לך המה כללות כל התורה, כי דיבור לא יהי' לך כולל כל שס"ה ל"ת, ודיבור אנכי כולל כל רמ"ח מ"ע.

וביאור זה מזכיר בקצרה ענין ומהות אחדותו של הקב"ה, שנק' יחיד ומיוחד, והוא לבדו הוא כמו שהי' קודם שנברא העולם, בלי שום שינוי כלל, גם אחר שברא כל העולמות מאין ליש כו', כי קמי' ית' כולא כלא חשיב כו', כי התהוות כל העולמות הוא רק ע"י הדיבור, וכמ"ש „בדבר ה' כו“.

וכמו למשל בנפש האדם, שדיבור אחד כלא חשיב אפילו נגד כח הדיבור שבנפשו, ומכ"ש לגבי הכח פנימי שהוא כח המחשבה, וכ"ש לגבי מהות ועצמות הנפש כו', רק הבל הדיבור הוא מורגש ונראה דבר בפ"ע. אבל הקב"ה אין דיבורו כדיבורנו, כי אין דבר חוץ ממנו, וענין דיבורו ית' הוא כמו גילוי ההעלם לברוא עולמות כו', אבל דיבורו ומחשבתו מיוחדת

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

והנה רצון העליון בבחי' פנים הוא מקור החיים כו': עיין לקו"ת ביאור לד"ה אחרי פ"ב⁴⁴: „עיקר ההתהוות והחיות הוא מבחי' סוכ"ע“. ועיין לקמן פמ"ח⁴⁵.

וכ"כ גברו ועצמו הצמצומים כו': עיין לקו"ת ד"ה ויאמרו אל כל עדת בני פ"ב⁴²: „בריבוי ההשתלשלות יהי' בחינת העלם גמור“. ועיין לעיל פכ"א⁴³.

בחי' הסתר פנים להסתיר ולהעלים האור והחיות .. ולכן ג"כ נדמה להם אור וחיות הדבור .. כאלו הוא דבר מובדל ממהותו ועצמותו ית' כו". (44) פ' ראה כא, א (ועי"ש שמציין לתניא כאן). (45) ושם: „מאחר שהעולמות הם בבחי' גבול ותכלית נמצא שאין השפעת אור א"ס מתלבש ומתגלה בהם בבחי' גילוי רק מעט מזער .. אבל עיקר האור בלי צמצום כ"כ נק' מקיף וסובב כו“.

(39) בכת"י 3: „ירידת והמשכת החיות“, וכ"ה בתניא, עיי"ש (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות שם (ע' קמה)). (40) „כו" – כ"ה בכל הכת", וצ"ע מה כולל. ובתניא ליתא לתיבה זו (כ"ק אדמו"ר – שם). (41) „היינו“ – כ"ה בכת"י 1, וצ"ע הפירוש. אבל בכת"י 3: „היפוך“ (כ"ק אדמו"ר – שם). (42) שלח לו, ד. (43) ושם: „השתלשלו מעלה ועלול וירידת המדרגו' בצמצומים רבים ושונים עד שיוכלו הברואים לקבל .. וכל הצמצומים הם

ופי' אחוריים כו': עיין לעיל פ"ו⁴⁶.

כך למעלה בחי' פנים כו': עיין אגה"ק סכ"ב (ד"ה

אהוביי אחיי ורעיי)⁴⁷.

הוא בבחי' גלות: עיין לעיל פי"ז⁴⁸. פי"ט⁴⁹.

אחרים שיונקים מבחי' אחוריים כו'". (48) ושם: „והיא בחי' תשובה תתאה להעלות ה' תתאה להקימה מנפילתה שנפלה אל החיצוני' שהוא סוד גלות השכינה כו'". (49) ושם: „הרשעים ופושעי ישראל .. בחי' החכמה שבנפש האלקית עם ניצוץ אלקות מאור א"ס ב"ה המלוכבש בה הם בבחי' גלות בגופם בנפש הבהמית .. בסוד גלות השכינה כנ"ל".

(46) ושם: „כל מה שאינו בטל אצלו ית' .. אינו מקבל חיות מקדושתו של הקב"ה מבחי' פנימיות הקדושה ומהותה ועצמותה בכבודה ובעצמה אלא מבחי' אחוריים כו'". (47) ושם: „והנה למעלה בחי' פנים הוא הרצון והחשק אשר אבינו שבשמים משפיע לבניו .. באהבה ורצון חשיקה וחפיצה .. משא"כ לעו"ג משפיע חיי גופם שלא ברצון וחשיקה וחפיצה לכך נק' אלהים